

Коригування якості води

КОАГУЛЮВАННЯ
ЗНЕЗАРАЖЕННЯ
СТАБІЛІЗАЦІЯ

ПОМ'ЯКШЕННЯ
ЗНЕСОЛЕННЯ
ЗНЕЗАЛІЗНЕННЯ

Коагулювання води

обробка води реагентом
(*коагулянт*ом), що призводить до
укрупнення частинок забруднень та
полегшення їх вилучення

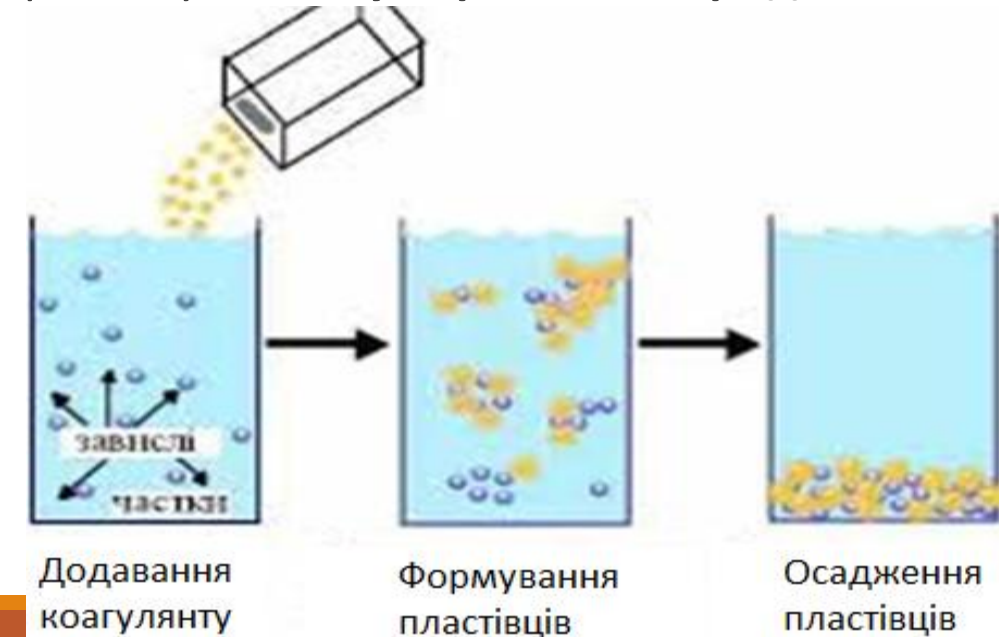
Призначення – вилучення домішок, що зумовлюють каламутність та забарвленість води, фізико-хімічні властивості яких не дозволяють видалення їх безреагентними методами.

Здійснюється додаванням до води мінеральних солей з гідролізуючим катіоном або анодним розчиненням металів.

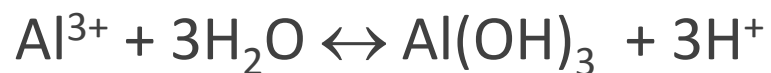
Коагулянти – солі слабких лугів і сильних кислот. Переважно використовуються **сульфати та хлориди алюмінію та заліза**.

Стадії процесу коагулювання

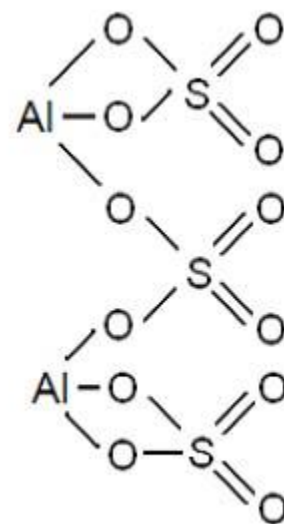
1. Гідроліз коагулянту
з утворенням розведеного розчину гідроксиду металу.
2. Взаємодія золю гідроксиду з домішками води,
коагуляція золю коагулянту.
3. Утворення пластівців та їх вилучення.

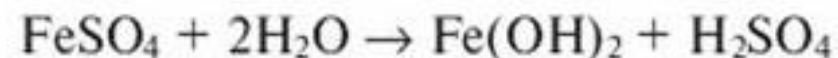
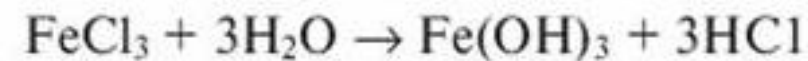
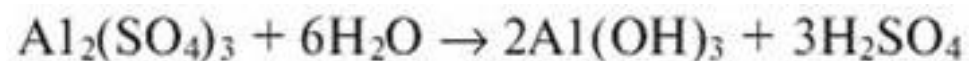
Стадія 1. Гідроліз коагулянту

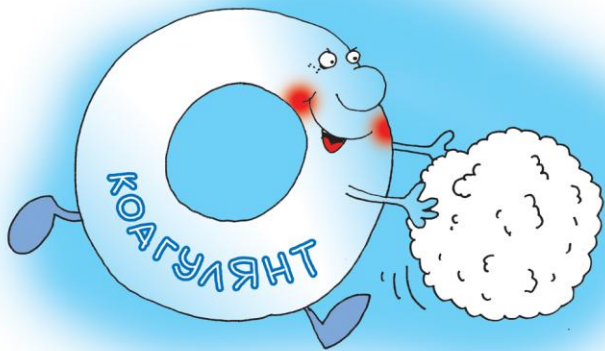
Результатом гідролізу є накопичення в розчині іонів H^+ - підкислення середовища

Сульфат алюмінію

Стадія 1. Фактори впливу

На перебіг гідролізу впливають: концентрація (доза) коагулянту; температура, pH

➤ **Концентрація:** згідно закону діючих мас швидкість гідролізу $\underline{v_k = k \cdot [Al^{3+}] \cdot [H_2O]^3 = k_1 \cdot [Al^{3+}]}$,

де $k_1 = k \cdot [H_2O]^3 = const$, отже швидкість гідролізу **прямо пропорційна** дозі коагулянту

➤ З підвищенням **температури** на $10^\circ C$ швидкість гідролізу зростає у 2 рази

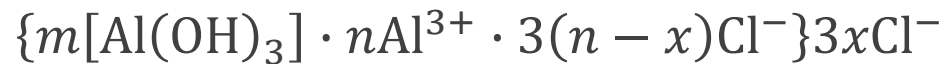
➤ При **pH** $\leq 7,5$ новоутворений $Al(OH)_3$ розчинюється кислотою (зворотна реакція).

Повноту перебігу гідролізу забезпечує **лужний запас** природних вод ($[HCO_3^-]$): $H^+ + HCO_3^- \rightarrow H_2O + CO_2$
(лужність нейтралізує утворену під час гідролізу кислоту, перешкоджає перебігу зворотної реакції)

Стадія 1. Утворення золю гідроксиду металу

Гідроксид Al – малорозчинна речовина, утворює з водою **колоїдну систему**, заряджену «+» у кислому та нейтральному середовищі

Будова міцели для золю, утвореного в результаті гідролізу AlCl_3 :

ядро
з зарядом « $3n+$ »

адсорбційний
шар протиіонів

колоїдна частинка
з зарядом « $3x+$ »

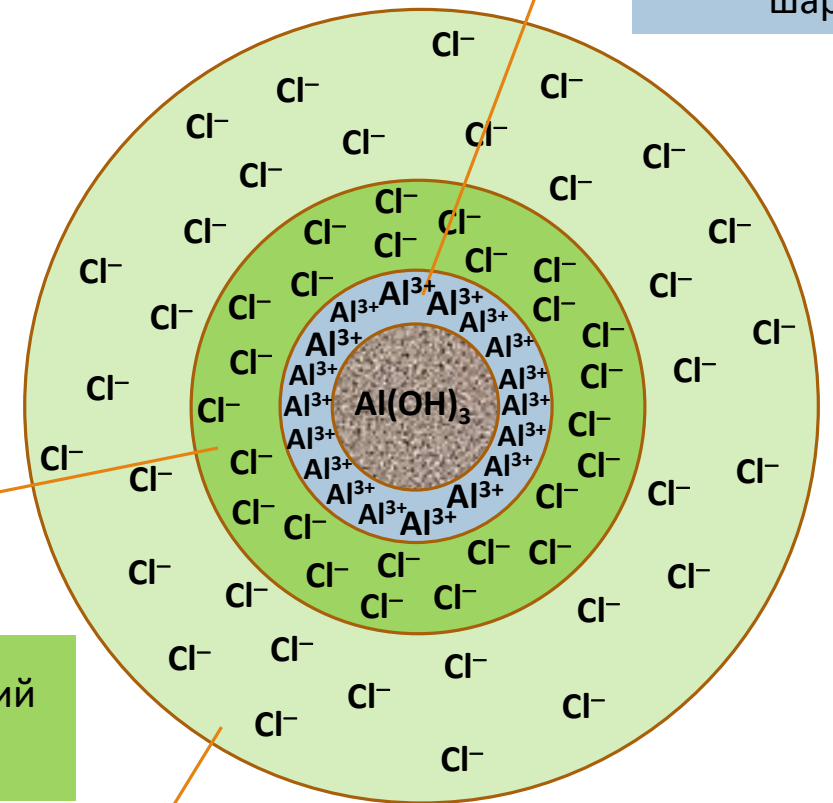
дифузний шар
протиіонів

міцела
з зарядом «0»

адсорбційний
шар

дифузний шар

потенціал
визначальний
шар

Стадія 2. Взаємодія коагулянту з домішками води

Домішки природних вод I та II груп класифікації переважно несуть **негативний заряд**.

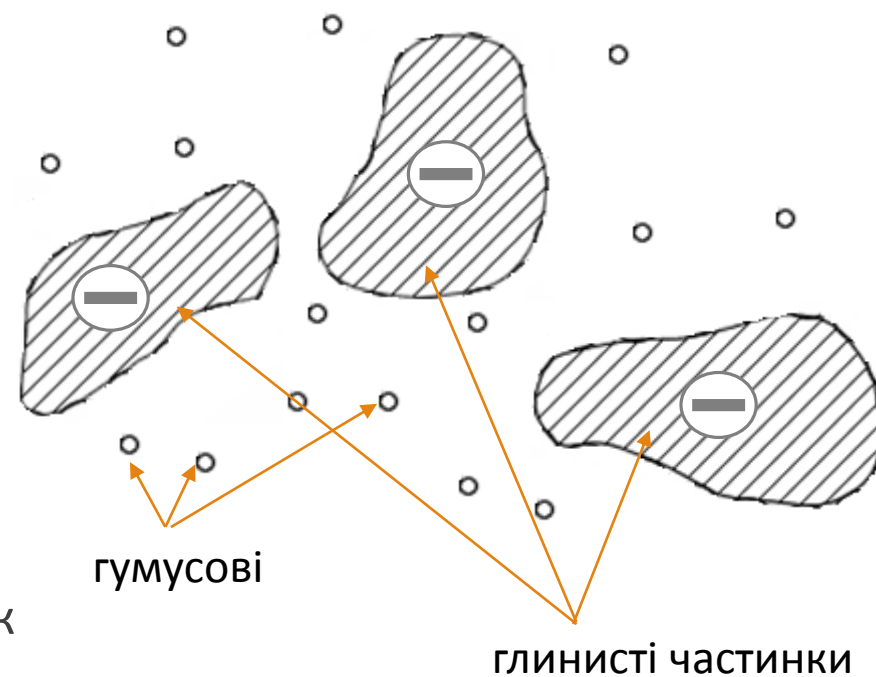
- Глинисті частинки – гідроалюмосилікати –
$$x\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot y\text{SiO}_2 \cdot z\text{H}_2\text{O} - \text{H}_4\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_9$$

Міцела глинистої частинки – $\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_9^{4-}$ з протиіонами H^+

- Гумусові речовини – слабкі гумінові та фульвокислоти, їх солі – представлені крупними аніонами

В кислому середовищі ступінь дисоціації знижується, заряд частинок падає, коагуляція полегшується

Злипання між ними **не відбувається** через електростатичне відштовхування

Стадія 2. Взаємодія коагулянту з домішками води

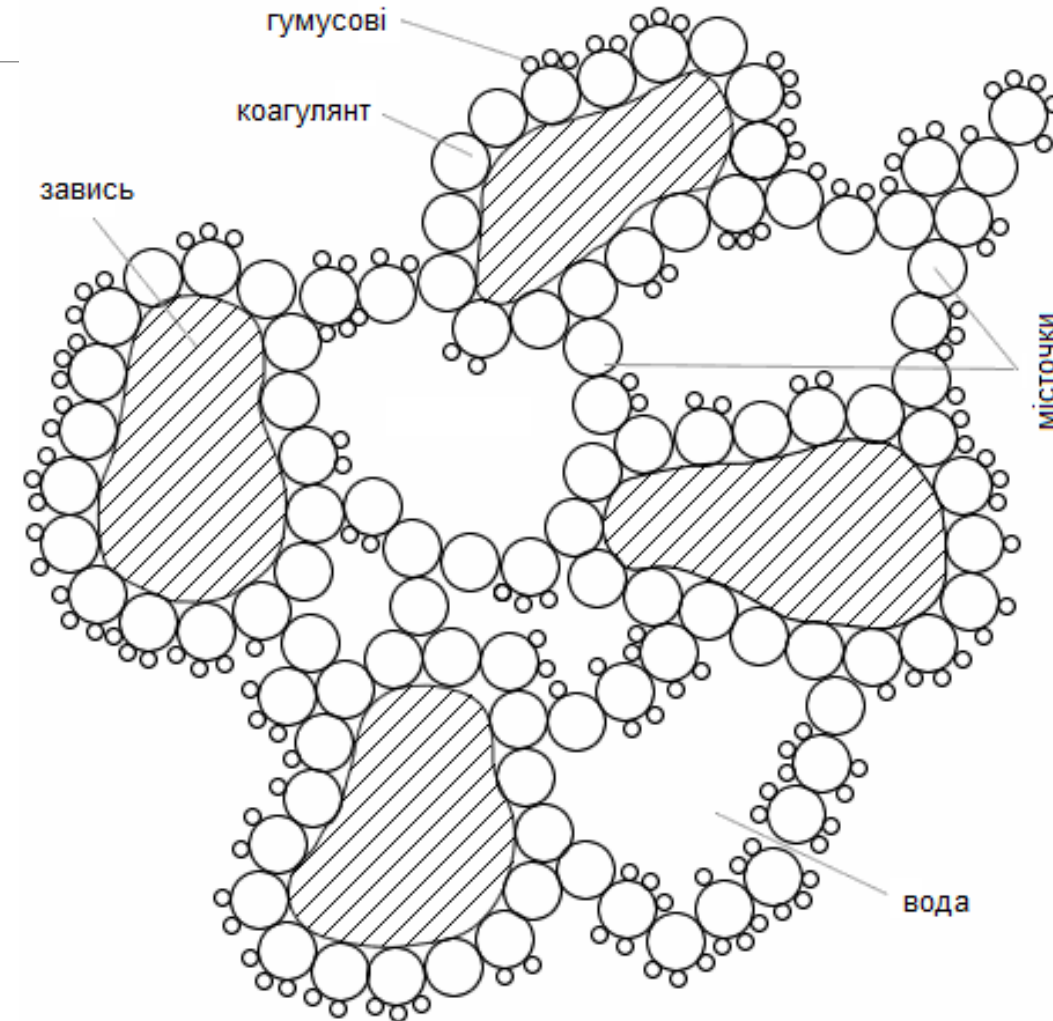
Процес взаємодії домішок води з коагулянтом – **прихована коагуляція**.

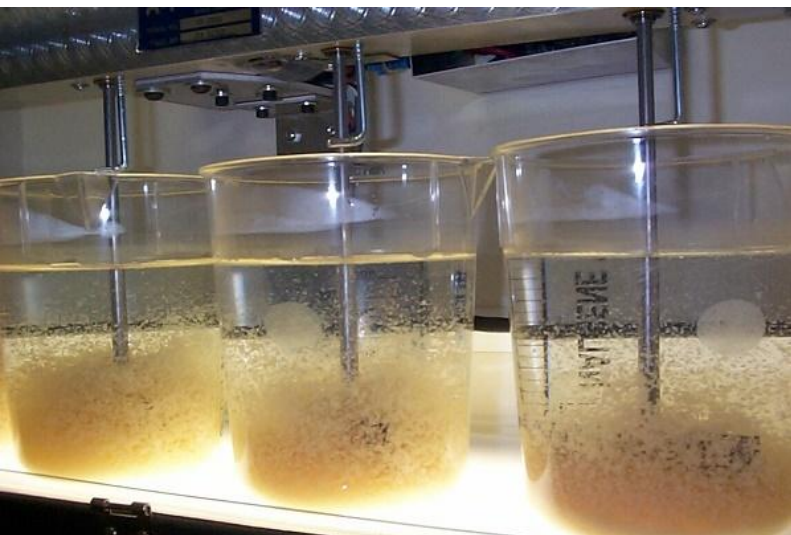
При введенні золю гідроксиду в воду частинки коагулянту адсорбуються поверхнею глинистих частинок. Гумусові, в свою чергу, адсорбуються на поверхні частинок коагулянту.

Під впливом аніонів природних вод золь коагулянту коагулює з утворенням місточкоподібних структур.

В результаті формується т.зв. **надміцелярна структура** у вигляді просторового каркасу, що з'єднує всі домішки води. Структура може бути досить рихлою, захоплювати багато води.

Візуально прихована коагуляція характеризується збільшенням каламутності води, опалесценцією.

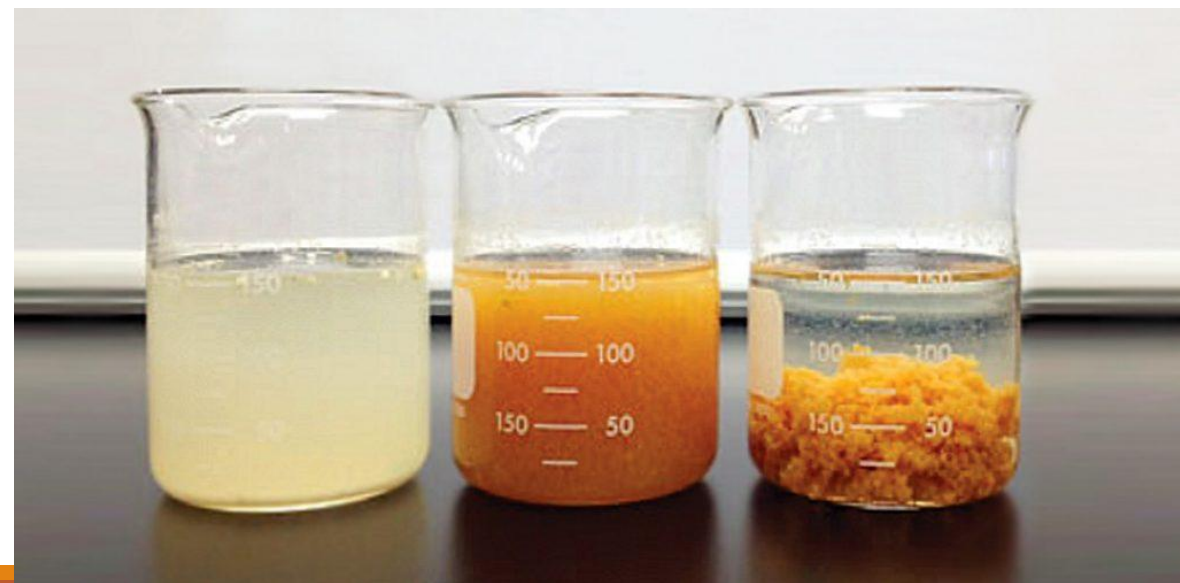

Стадія 3. Утворення пластівців

Під впливом гідродинамічних сил потоку та власної ваги надміцелярна структура руйнується з утворенням **мікропластівців**, які зчіплюються одне з одним, укрупнюються та осідають.

Мікропластівці являють собою агрегати, маса яких недостатня для осідання. Їх кількість становить *тисячі в см³*

Осідання пластівців починається після досягнення ними певного розміру – кількість падає до одиниць у см³

Стадії 2 і 3. Фактори впливу

➤ При зниженні **температури** – зменшується кількість ефективних зіткнень частинок

➤ **pH** впливає на структуру пластівців:

$\text{Al}(\text{OH})_3$	рихлі при $\text{pH} < 5,5$ щільні при $\text{pH} 5,5 \dots 7,5$
$\text{Fe}(\text{OH})_3$	рихлі при $\text{pH} 6 \dots 7$ щільні при $\text{pH} 8 \dots 9$

➤ **Аніонний склад** домішок: аніони природних вод забезпечують коагуляцію золю гідроксиду металу

поріг коагуляції	Cl^-	$0,07 \text{ моль/дм}^3 = 2,485 \text{ г/л}$
------------------	---------------	--

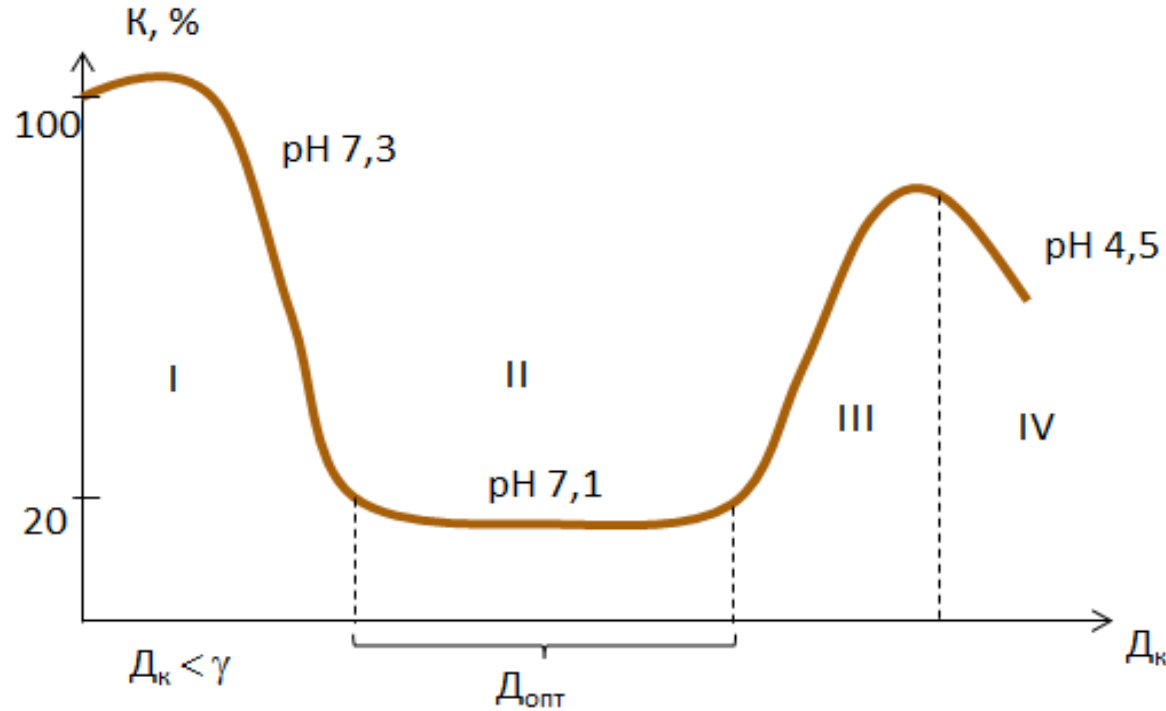
	HCO_3^-	$0,005 \text{ моль/дм}^3 = 0,305 \text{ г/л}$
--	------------------	---

	SO_4^{2-}	$0,001 \dots 0,002 \text{ моль/дм}^3 = 0,049 \text{ г/л}$
--	--------------------	---

➤ **Доза** коагулянту забезпечує необхідну кількість дрібних агрегатів

Крива коагуляції

описує зміну каламутності води залежно від дози коагулянту , рН, часу

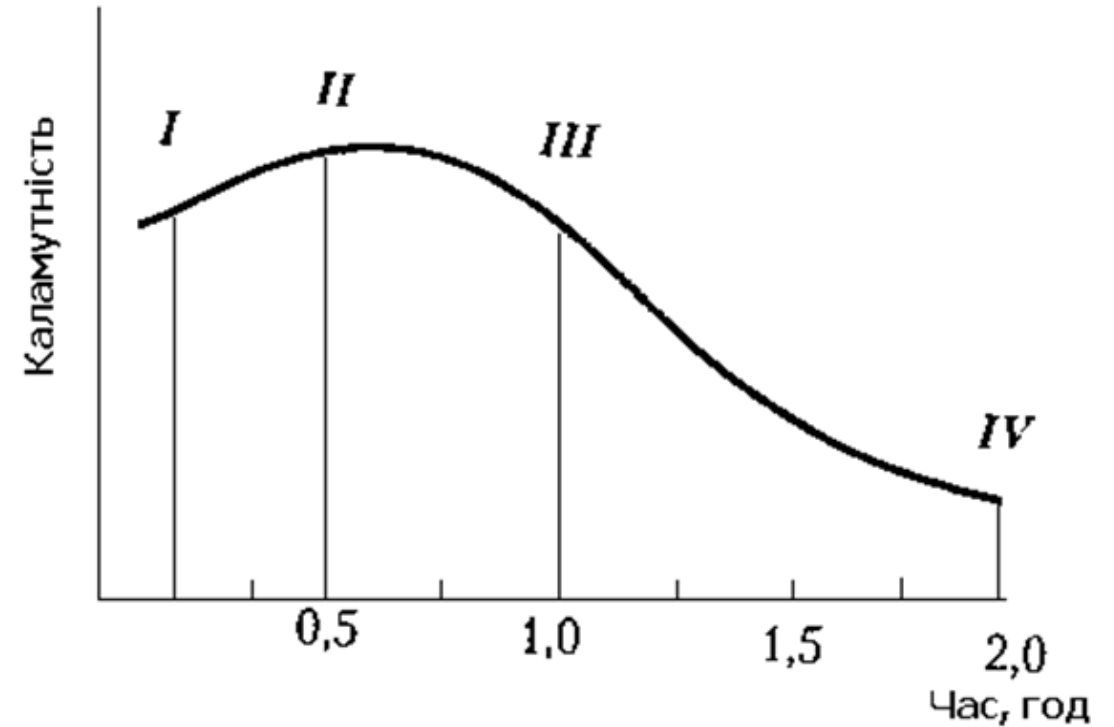

I – зона стійкості

II – зона коагуляції

III – зона стійкості – лужний резерв вичерпано, каламутність зростає внаслідок зменшення ступеню гідролізу

IV – перезарядка колоїдних частинок

I – прихована коагуляція; II – початок утворення пластівців;
III – початок седиментації; IV – закінчення седиментації

Інтенсифікація коагулювання

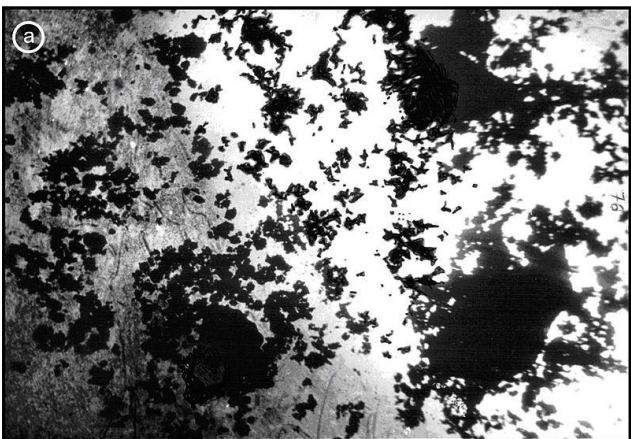
прискорення та збільшення
ефективності процесу

Інтенсифікація коагулювання спрямована на полегшення складних етапів очистки та на нівелювання впливу негативних факторів

Методи:

- застосування флокулянтів (II стадія);
- використання регуляторів рН (I стадія);
- окиснення (II стадія);
- закаламучення (II та III стадія);
- перемішування (II стадія);
- раціональне додавання реагентів;
- термічний метод;
- ультразвук;
- електричне поле тощо

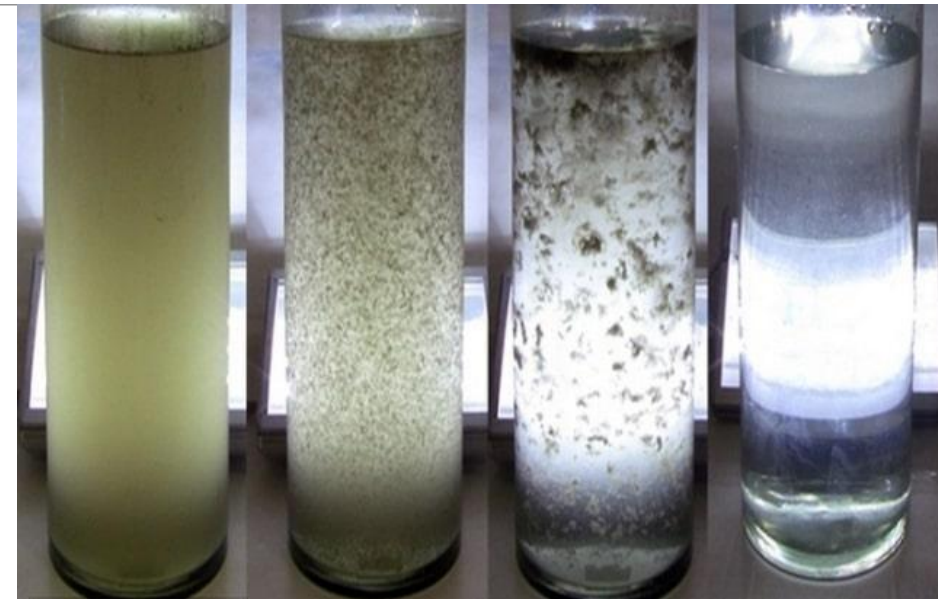

Флокулянти

реагенти, що використовуються для полегшення процесу формування пластівців

***floculi** (лат) – шматки, пластівці*

- **Флокуляція** - утворення нетривких агрегатів невизначеної форми з дрібних частинок дисперсної фази, які знаходяться в завислому стані в рідкому середовищі
- Для обробки природних вод використовуються речовини, що утворюють з водою **колоїдні розчини заряджені «-»**
- За походженням та хімічною природою основні флокулянти відносять до **мінеральних** на основі природних речовин та органічних **високомолекулярних** сполук.

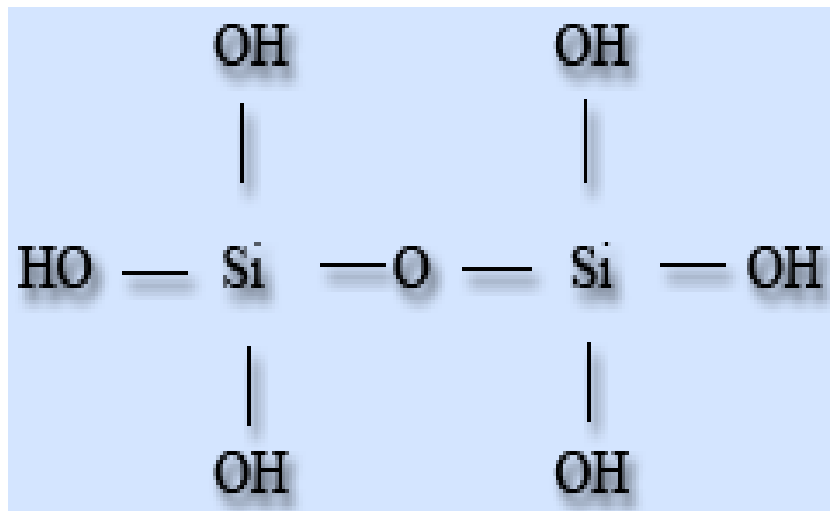
Механізм дії:

- нейтралізація заряду частинок коагулянту $\Rightarrow$ полегшення їх зчеплення
- створення додаткових центрів коагуляції
- безпосередня взаємодія з частинками забруднень

Флокулянти. Активована кремнекислота (АК)

Активована кремнекислота (рідке скло) – це водний розчин кремнієвої кислоти, активованої розчинами сильних кислот/коагулянтів/хлору

Розчин АК являє собою **негативно заряджений золь** з частинками, розмір яких приблизно дорівнює розміру частинок коагулянту у воді

Флокулянти. Активована кремнекислота (АК)

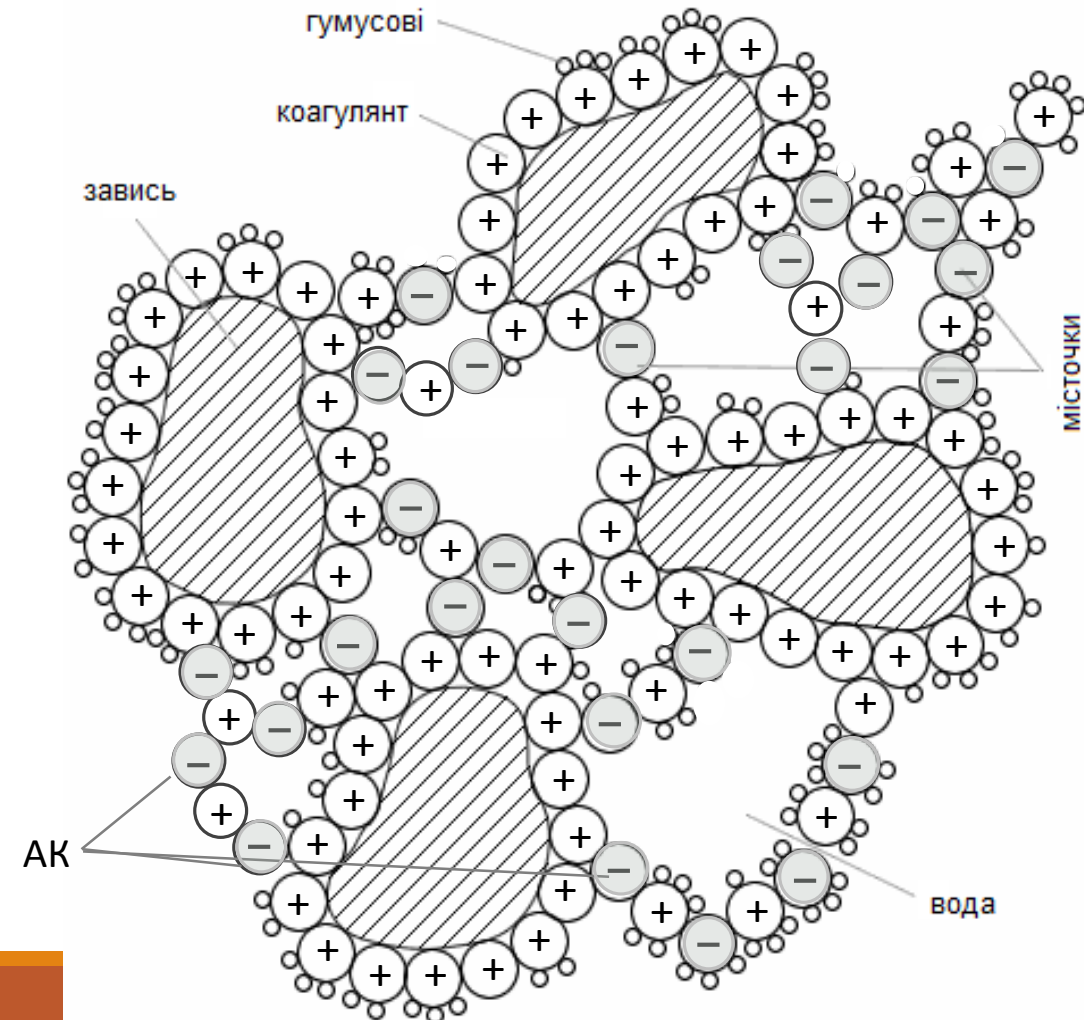
Механізм дії:

при введенні в зону коагуляції включається в процес формування надміцелярної структури – полегшує **створення місточків** коагулянту (відбувається **взаємна коагуляція** золь);

частинки золь АК є також додатковими центрами коагуляції домішок

Переваги:

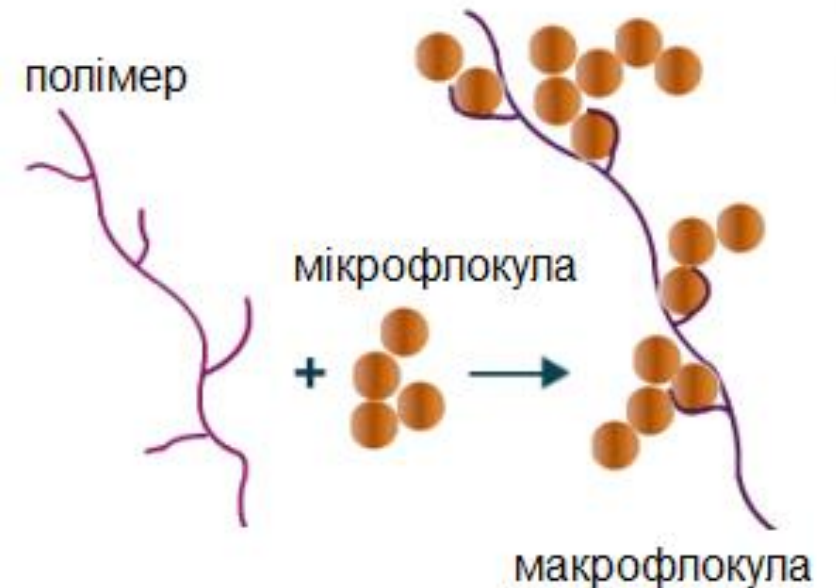
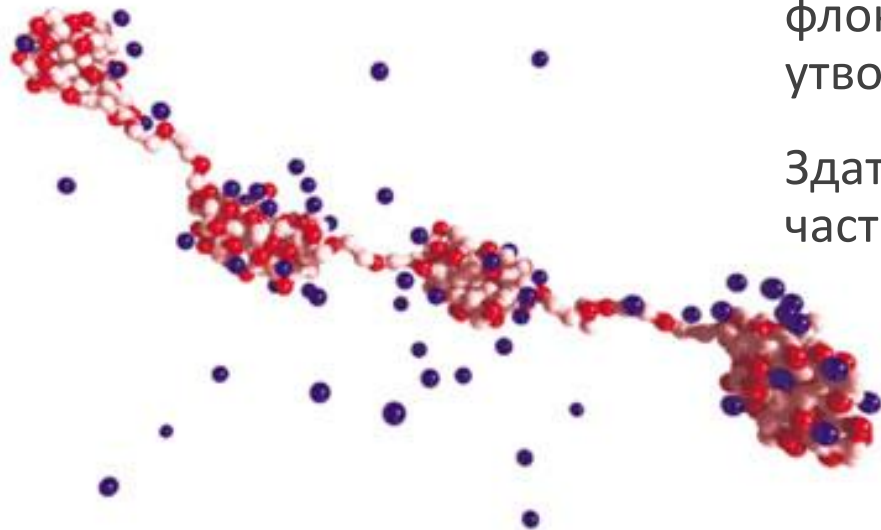
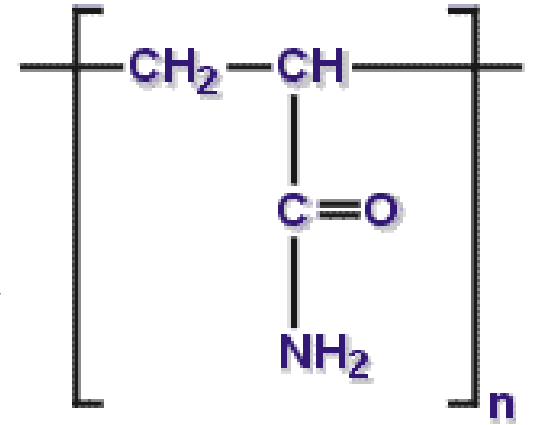
зменшення дози коагулянту у 2...3 рази;
нівелювання впливу низьких температур;
низька вартість та доступність реагенту.

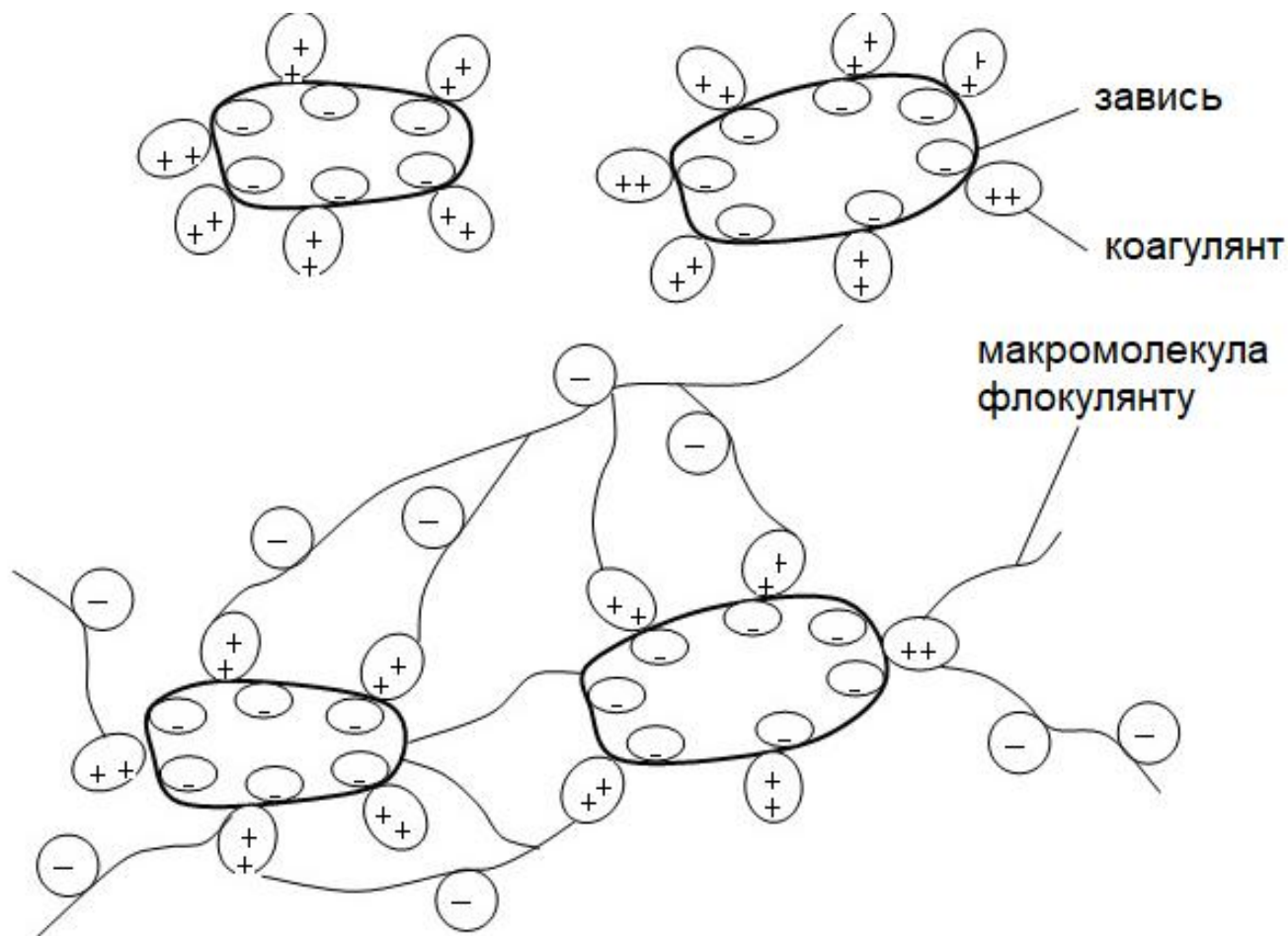
Флокулянти. Поліакриламід (ПАА)

Поліакриламід (ПАА) – це високомолекулярний флокулянт, молекули якого в воді дисоціюють з утворенням **поліаніону**.

Здатний реагувати з позитивно зарядженими частинками коагулянту, формувати міцні структури

Флокулянти. Поліакриламід (ПАА)

Механізм дії:

при введенні в зону коагуляції може повністю замінити коагулянт в процесі «**зшивання**» домішок в єдину структуру – за рахунок взаємодії з частинками коагулянту, сорбованими поверхнею завислих домішок

Переваги: знижує необхідну дозу коагулянту у 10...20 разів; суттєво зменшує залишкову каламутність води

Недоліки: більш висока вартість; низький ефект при малій каламутності води

Інтенсифікація коагулювання.

Регулятори рН – вапно, сода, їдкий натр – застосовуються при недостатньому лужному запасі води для забезпечення повноти гідролізу (нейтралізації кислоти)

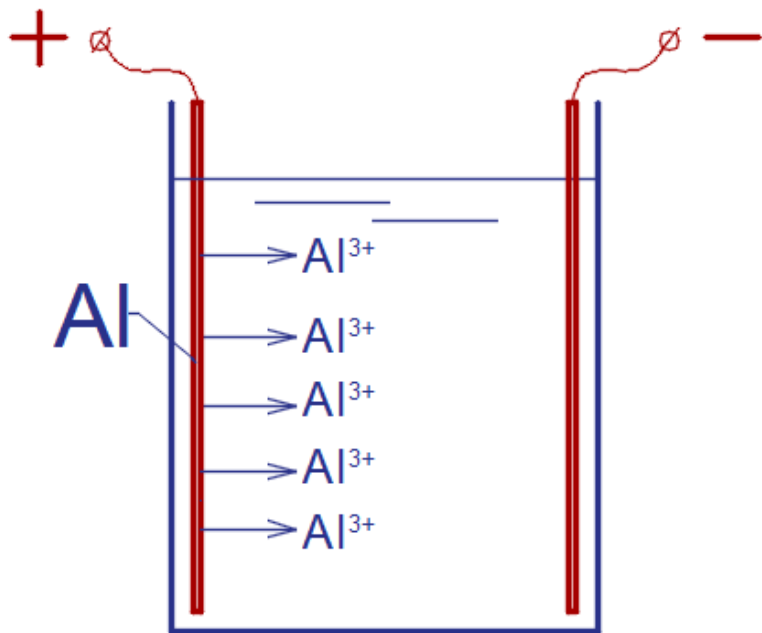
Окисники – хлор, озон тощо – руйнують органічні сполуки в воді, які виступають в ролі стабілізаторів системи

Закаламутнювачі – глина, подрібнені крейда, вапняк тощо – при малій каламутності води створюють додаткові центри коагуляції домішок

Перемішування може частково знизити негативний вплив низьких температур

Рециркуляція осаду – повернення свіжеосадженого коагулянту в зону утворення пластівців прискорює процес та сприяє підвищенню їх міцності та щільності

Іонізуюче випромінення та ультразвук – сприяють окисненню органічних та знищення біологічних домішок води

Електрохімічне коагулювання

Забезпечується за рахунок електролітичного розчинення матеріалу аноду

Переваги:

- високий ступінь очищення
- відсутність реагентів
- комплексний вплив на домішки води
- бактерицидний ефект
- простота автоматизації процесу

Недоліки:

- мала продуктивність установок
- енергоємність
- важко утилізовані осади

